Переклад: Валентин Корнієнко

Жив на світі капосний хлопчисько, і звали його Джім. Аби ви знали, в книжках для недільних шкіл капосних хлопчисьок майже завжди звуть Джеймс. Та от диво: хлопчисько, що про нього я хочу розповісти, звався Джім.

Він не мав недужої матері, яка помирала б від сухот, святобливої матері, яка рада була б спочити в могилі, якби не обожнювала так свого синочка і не боялася, що люди поведуться з ним холодно та жорстоко, коли він залишиться сам-один на землі після її смерті.

Капосні хлопчиська в книжках для недільних шкіл здебільшого звуться Джеймсами і мають недужих матерів, що навчають їх молитися перед сном, уколисують ніжною та журливою співанкою, а відтак цілують їх і плачуть, ставши навколішки біля їхнього узголів'я. Але з цим усе було інакше. І звався він Джім, і його мати ні на що не слабувала — ні на сухоти, ні на іншу таку неміч. Навпаки, вона була жінка міцна й у тілі; до того ж і побожністю не відзначалась, і Джімом анітрохи не клопоталася. Вона казала, що якби він скрутив собі в язи, втрата була б не казна-яка. На сон грядущий Джім діставав від неї потиличники. Перш, ніж відійти від його ліжка, мати обдаровувала сина не поцілунком, а добрячим штурханом.

Якось цей капосний хлопчисько поцупив ключа від комори, заліз туди і наївся повидла, а щоб мати не помітила недостачі, долив слоїк дьогтем. І після цього не вжахнувся і ніякий внутрішній голос не зашепотів йому: "Чи ж гоже не слухатися батьків? Це ж бо гріх! Знаєш, куди потрапляє капосний хлопчисько, як упереже повидло в доброї своєї матінки?" І Джім не впав навколішки, і не дав обітниці виправитися, і не пішов потім до матері, втішений, з легкою душею, щоб покаятись перед нею в усьому й перепросити, а вона щоб по тому благословила його зі слізьми вдячності та гордощів. Ні! Так стається в книжках з усіма

кепськими хлопчиськами, одначе з Джімом чомусь усе сталося інакше. Повидло він з’їв і своєю брутальною мовою освідчив, що "годящий харч". Далі він долив до слоїка дьогтю і, регочучи, сказав, що це "пречудово" і що "стара сказиться і завиє", дізнавшись. А коли все викрилося і Джім затято не признавався в провині, мати боляче його відшмагала,— і плакав таки він, а не вона.

Атож, предивний хлопчисько був той Джім: з ним усе діялося не так, як з кепськими хлопчиськами Джеймсами в книжках.

Одного разу він заліз на яблуню фермера Екорна, щоб накрасти яблук. І сук не вломився, Джім не впав, не зламав собі руки, його не порвав фермерів собацюра, і він по тому не лежав хворий багато днів, не покаявся і не виправився. Де там! Він накрав яблук досхочу і щасливо зліз із дерева. А для собаки він заздалегідь наготував каменюку і лупнув його цією каменюкою по голові, коли він кинувся на нього. Незвичайна історія! Ніколи так не коїться в повчальних книжках з гарними спинками і з малюнками, де зображено чоловіків у фраках, капелюхах та куценьких панталонах, жінок у сукнях з талією аж під пахви і без кринолінів. Ні, в жодній книжці для недільних шкіл таких історій не знайдеш.

Якось Джім украв у вчителя в школі ножика й потім, потерпаючи, що це випливе і йому завдадуть хльости, поклав ножика в кашкет Джорджа Вілсона, сина бідної вдови, гарного хлопчика, найповажнішого хлопчика в усьому містечку, що завжди слухався матері, ніколи не брехав, учився охоче й любив ходити до недільної школи. Коли ножик випав із шапки й неборака Джордж похнюпив голову, спаленівши, а вкрай розгніваний учитель звинуватив його в крадіжці і вже замахнувся, щоб потягти винуватця лозиною по тремтячих плечах,— не з’явився зненацька межи них сивочубий, зовсім неймовірний суддя і не сказав, ставши в позу: "Не займайте цього гарного хлопчика! Онде стоїть злочинець, тремтить зі страху! На перерві я проходив ніким не помічений повз вашу школу і бачив, як вчинено крадіжку!" Ні, нічого такого не сталося, і Джімові не завдали хльости, і поштивий суддя не напутив зарюмсаних школярів, не

взяв Джорджа за руку і не сказав, що цей хлопчик гідний винагороди, отож він пропонує йому жити в себе, підмітати кабінет, топити грубку, бути в побігеньках, колоти дрова, студіювати право і допомагати його жінці поратися, а на дозвіллі він може бавитися, одержуватиме сорок центів щомісяця і житиме, отже, в добробуті. Ні, так стається в книжках, а з Джімом усе було зовсім інакше. Ніякий старий шкарбун суддя не втрутився і не попсував усієї справи, і золота дитина Джордж дістав прочухана, а Джім радів, бо він, аби ви знали, ненавидів зразкових хлопчиків. Він завжди правив, "що терпіти не може слиньків". Отак брутально висловлювався цей поганий, розбещений хлопчисько!

Та що найнезвичайнішого в історії Джіма: в неділю він поїхав покататися на човні — і не втопився. А іншим разом він у неділю вудив рибу, його заскочила гроза, але грім його не побив! Та перегорніть ви хоч усі книжки для недільних шкіл від першої до останньої сторінки, копайтеся в них хоч до наступного різдва — не знайдете жодного такого випадку! Зроду! Ви дізнаєтеся з них, що всі капосні хлопчиська, які катаються в неділю на човні, неодмінно топляться, і всіх неділешніх рибалок конче захоплює гроза й побиває грім. Човни з капосними дітьми завжди перекидаються в неділю, і якщо капосні діти в неділю вибираються порибалити, неминуче схоплюється гроза. Яким побитом Джім уцілів, лишається для мене таємницею.

Джім той був ніби заворожений — тільки так і можна пояснити, що йому все миналося. Він навіть пригостив слона в звіринці кусником пресованого жувального тютюну — і слон хоботом не відірвав йому голови. Він поліз до буфета по м'ятну настоянку — і не випив ненароком азотної кислоти! Поцупивши батькову рушницю, він на свято подався полювати і не відстрелив собі три-чотири пальці. Якось, розлючений, він ударив свою маленьку сестричку кулаком у скроню,— і уявіть собі!— дівчинка не почала після цього марніти і не померла в тяжких муках, з сумирними словами прощення на устах, подвоївши цим муки його розбитого серця. Ні, вона бадьоро перетерпіла удар і зосталася цілісінька.

Кінець кінцем Джім утік з дому й найнявся юнгою на корабель. Коли вірити книжкам, він мусив би повернутися сумовитий, самотній і дізнатися, що його рідні спочивають на тихому цвинтарі, а обплетений виноградом будиночок, де минуло його дитинство, давно розвалився і зогнив. А Джім повернувся п’яний як чіп і відразу ж потрапив до поліцейської дільниці.

Так він і виріс, цей Джім, оженився, наплодив купу дітей і якось уночі розчерепив їм усім голови сокирою. Всяким крутійством та шахрайством він збив собі статок, і тепер він — наймерзенніший і найнеприторенніший негідник у своєму містечку — геть від усіх має повагу й став одним із законодавців штату.

Отож, бачите, цьому грішникові Джіму, що вродився в сорочці, таланило в житті, як зроду не таланить ні одному дурному Джеймсові в книжках для недільних шкіл.

1865